

JAARVERSLAG DIEREXPERIMENTENCOMMISSIE VRIJE UNIVERSITEIT

2004

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Samenstelling van de commissie.....	1
Aantal vergaderingen	2
Overzicht van de dierproeven waarover advies is uitgebracht	2
Aantallen proefdieren in het verslagjaar en voorgaande jaren	9
Aandachtspunten	10

Inleiding

De dierexperimentencommissie (DEC) adviseert de vergunninghouder dierproeven, te weten de Vrije Universiteit te Amsterdam, met betrekking tot voorgenomen dierexperimenteel onderzoek. De commissie komt in principe elf maal per jaar bijeen in plenaire vergadering.

De DEC beoordeelt de door onderzoekers ingediende aanmeldingen dierproeven¹ (onderzoeksplannen), toetst deze aan de criteria zoals genoemd in de Wet op de dierproeven, en brengt aan de hand hiervan een advies uit. Wanneer geen definitief advies kan worden gegeven op basis van de beschikbare informatie, wordt de onderzoeker in eerste instantie verzocht mondeling en/of schriftelijk een nadere toelichting te geven. Zonodig wordt de onderzoeker verzocht om de aanmelding te herzien. Beoordeling van aanvullende informatie en/of herziene versies vindt doorgaans plaats door de kleine commissie van de DEC (petit comité ofwel PC-DEC). Daarnaast behandelt de PC-DEC de volgende zaken:

- verzoeken tot wijziging van reeds van positief advies voorziene aanmeldingen
- verzoeken tot verlenging van de geldigheidsduur van adviezen
- kleinschalige dierproeven (pilotexperimenten e.d.) waarbij sprake is van beperkte aantallen proefdieren

Aan de PC-DEC gerichte verzoeken kunnen, wanneer de PC-DEC dat wenselijk acht, worden doorverwezen naar de plenaire vergaderingen. De door de PC-DEC afgehandelde zaken worden achteraf plenair behandeld, waarbij de overige commissieleden kunnen aangeven of zij instemmen met het door de PC-DEC gegeven advies. Deze terugkoppeling waarborgt ook op de langere termijn de gewenste congruentie tussen de adviezen zoals die door de voltallige, resp. kleine commissie worden gegeven.

Samenstelling van de commissie

Conform het voorstel d.d. 11 maart 2003 van de Keuringsdienst van Waren t.b.v. een uniform format voor de jaarverslagen, worden persoonsgegevens (naam, werkgever) van de leden hier niet vermeld. Per 1 oktober van het verslagjaar heeft een lid met als specialisme dierproeven zijn positie wegens tijdgebrek moeten opgeven. Naar een vervanger wordt op het moment van schrijven nog gezocht. Onderstaande tabel geeft de situatie aan het eind van het verslagjaar weer:

	<i>deskundigheid</i>	<i>arbeidsverhouding</i>	<i>dierproeven</i>
Voorzitter	alternatieven voor dierproeven / proefdieren en hun bescherming	nee	nee
Vice-voorzitter	dierproeven	ja	ja
Lid A	ethische toetsing	nee	nee
Lid B	ethische toetsing	ja	nee
Lid C	alternatieven voor dierproeven	nee	nee
Lid D	dierproeven	ja	ja

¹ Onder aanmelding wordt in dit verslag verstaan een door de onderzoeker ingediend voorstel waarin de te verrichten dierproeven worden beschreven. Het bestaat doorgaans uit een volledig ingevuld aanmeldingsformulier (t.b.v. plenaire behandeling) of een, niet aan een vast formaat gebonden, amendement hierop (t.b.v. behandeling van wijzigingen en aanvullingen).

Lid E	statistische toetsing / alternatieven	ja	nee
Lid F	proefdieren en hun bescherming	ja	ja
<i>vacature</i>	dierproeven		

De kolommen arbeidsverhouding en dierproeven geven respectievelijk aan of het desbetreffende lid in een arbeidsverhouding tot de vergunninghouder staat en of hij of zij betrokken is bij de uitvoering van dierproeven.

Bij de plenaire vergaderingen zijn verder aanwezig de proefdierdeskundige, een proefdierkundig medewerker en de ambtelijk secretaris van de DEC. Laatstgenoemden kunnen de DEC desgevraagd adviseren, maar zijn niet betrokken bij de totstandkoming van adviezen.

De samenstelling van de PC-DEC wisselt en is mede gebaseerd op de beschikbaarheid en respectievelijke deskundigheid van leden. Afhandeling van plenair behandelde aanmeldingen vindt doorgaans plaats door leden die dit ter vergadering hebben aangegeven. In de overige gevallen wordt de samenstelling van de PC-DEC in eerste instantie bepaald door de secretaris, en desgewenst geamendeerd door de leden.

Aantal vergaderingen

De DEC is in het verslagjaar 11 maal bijeengekomen in plenaire vergadering. De plenaire vergaderingen vinden maandelijks plaats; in augustus wordt niet vergaderd i.v.m. de vakantieperiode.

De PC-DEC komt niet fysiek bijeen maar behandelt haar zaken in principe per e-mail. Vragen en opmerkingen van DEC-leden, reacties van onderzoekers en bijdragen aan de eventuele daaropvolgende discussie worden door de secretaris verzameld en zonodig weer onder de betrokken commissieleden verspreid. De leden brengen per e-mail advies uit of besluiten zonodig de zaak (alsnog) plenair te laten behandelen.

Voor nadere informatie m.b.t. het aantal door de PC-DEC behandelde aanmeldingen wordt verwezen naar de volgende paragraaf.

Overzicht van de dierproeven waarover advies is uitgebracht

De dierexperimentencommissie van de Vrije Universiteit heeft in het verslagjaar 149 aanmeldingen in behandeling genomen:

- 86 aanmeldingen zijn in plenaire behandeling genomen, waarvan 19 direct ter vergadering zijn afgehandeld (waaronder 3 subsidieaanvragen), 60 vervolgens door de kleine commissie en/of in herhaalde plenaire vergadering zijn afgehandeld, 2 door de onderzoeker zijn teruggetrokken en 5 op het moment van schrijven nog in behandeling zijn
- 57 aanmeldingen zijn alleen behandeld door de kleine commissie, waarvan 56 direct zijn afgehandeld en 1 door de onderzoeker is teruggetrokken
- 6 aanmeldingen zijn door de kleine commissie doorverwezen naar de plenaire vergadering en aldaar direct afgehandeld (4) of na plenaire behandeling alsnog door de kleine commissie afgehandeld (2)

De onderstaande tabellen bevatten de 137 aanmeldingen dierproeven waarover advies is uitgebracht. Daarnaast zijn in het verslagjaar 9 aanmeldingen gedaan waarover op het moment van schrijven (nog) geen advies is uitgebracht, hetzij omdat zij nog in behandeling zijn (6), hetzij omdat de onderzoeker de aanmelding heeft ingetrokken (3). De drie resterende aanmeldingen betroffen subsidieaanvragen; zie pagina 8.

De 137 aanmeldingen waarvoor positief advies is verleend zijn als volgt verdeeld over de doelen waarvoor volgens de registratie dierproeven dierexperimenteel onderzoek kan worden verricht:

05 - De ontwikkeling van medische hulpmiddelen of toepassingen	1
24 - Opsporen van ziekten bij mensen	4
29 - Onderwijs / Training	3
30 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. kanker (excl. carcinogene stoffen) bij mensen	45
31 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. hart- en vaatziekten bij mensen	19

32 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. geestesziekte / zenuwziekte bij mensen	17
33 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. andere ziekten bij mensen	27
34 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. andere lichamelijke kenmerken bij mensen	8
35 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. gedrag van dieren	1
37 - Andere wetenschappelijke vraag	12

Het moge duidelijk zijn dat de meerderheid (79%) van de aanmeldingen toegepast onderzoek naar ziekten bij mensen — categorieën 30 t/m 33 — betreft. Dierproeven t.b.v. fundamenteel onderzoek vallen onder categorie 37 en maken een relatief klein deel (9%) van het totale aantal aanmeldingen uit. Overigens valt hieruit niet direct het per doel gebruikte aantal proefdieren te herleiden, aangezien het aantal dieren per aanmelding sterk uiteenloopt.

Volgens de *Dierproevenregeling* d.d. 18 december 1996 dient het verslag van de dierexperimentencommissie per advies informatie te verschaffen over "de duur van de proef". Het is echter niet duidelijk op welke wijze dit begrip moet worden geïnterpreteerd wanneer men spreekt over een verzameling experimenten. De dierexperimentencommissie van de Vrije Universiteit brengt adviezen uit op basis van aanmeldingen die dikwijls meerdere experimenten omvatten, veelal van uiteenlopende aard en duur. Ook binnen één type experiment kan de duur van de proef verschillen, bijvoorbeeld wanneer het einde van de proef afhankelijk is van experimentele parameters. In het hieronder weergegeven overzicht wordt de duur van de proef dan ook niet vermeld.

- a) Onderzoek t.b.v. de toepassing in de mens met betrekking tot de ontwikkeling van medische hulpmiddelen of toepassingen [05]

periode waarvoor toestemming	advies	evt. voorwaarden
2 jaar	positief	-

- b) Het herkennen of opsporen van ziekten bij de mens [24]

periode waarvoor toestemming	advies	evt. voorwaarden
1 jaar 9 mnd	positief	-
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht na afloop van de studie aan de DEC te rapporteren welke liganden zijn ontwikkeld, en hoeveel proefdieren hiervoor (per ligand) zijn gebruikt.
1 jaar 8 mnd	positief	-
2 jaar	positief	De DEC gaat ervan uit dat de dosering van de cytostatika zodanig is gekozen dat een optimale balans wordt gevonden tussen de detecteerbaarheid van effecten enerzijds en (minimalisatie van) het veroorzaakte ongerief voor de proefdieren anderzijds.

- c) Het verschaffen of ontwikkelen van kennis van het menselijke of dierlijke lichaam of van handvaardigheid in het verrichten van ingrepen daarop [29]

periode waarvoor toestemming	advies	evt. voorwaarden
2 maanden	positief	-
6 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht de bevindingen m.b.t. de in het kader van deze aanmelding verrichte handelingen en procedures aan de DEC te rapporteren.
3 maanden	positief	-

- d) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot kanker bij de mens (exclusief het vaststellen van potentiële carcinogenen) [30]

periode waarvoor toestemming	advies	evt. voorwaarden
4 maanden	positief	-
3 maanden	positief	-

1 jaar 7 mnd	positief	-
10 maanden	positief	-
6 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van het experiment, alsmede het daadwerkelijk opgetreden ongerief, na afloop van het experiment aan de DEC en de proefdierdeskundige te rapporteren.
1 jaar 3 mnd	positief	-
1 jaar 9 mnd	positief	-
2 jaar	positief	-
8 maanden	positief	-
2 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
10 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
11 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
6 maanden	positief	-
11 maanden	positief	-
1 jaar 7 mnd	positief	-
6 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht om na afloop van de studie de daadwerkelijk gebruikte aantallen dieren aan de DEC te rapporteren, alsmede de experimenten waarvoor deze dieren zijn ingezet. Tevens verzoekt de DEC om inzicht in de hiervoor benodigde fok (inclusief eventueel fokoverschot).
1 jaar 6 mnd	positief	De onderzoeker wordt verzocht om na afloop van de studie de daadwerkelijk gebruikte aantallen dieren aan de DEC te rapporteren, alsmede de experimenten waarvoor deze dieren zijn ingezet. Tevens verzoekt de DEC om inzicht in de hiervoor benodigde fok (inclusief eventueel fokoverschot).
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 10 mnd	positief	-
1 jaar 3 mnd	positief	-
1 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht waar mogelijk gebruik te maken van surplusdieren.
4 maanden	positief	-
4 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht eventuele verdere aanpassingen van de experimenten binnen deze onderzoekslijn op reguliere wijze aan te melden t.b.v. plenaire behandeling door de DEC.
1 jaar 7 mnd	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
6 maanden	positief	-

- e) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot hart- en vaatziekten bij de mens [31]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
3 maanden	positief	-
1 jaar 1 mnd	positief	-
2 jaar	positief	-
11 maanden	positief	-
4 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht de DEC te laten weten in hoeverre de genoemde complicaties zich bij de laatste twee nesten herhalen.
3 maanden	positief	-
6 maanden	positief	-
2 jaar	positief	De DEC stelt voor om het experiment gefaseerd uit te voeren, m.a.w. de werkzaamheid van de transfecties met de verschillende plasmiden eerst vast te stellen in een klein(er) aantal dieren.
1 jaar	positief	-
1 jaar 1 mnd	positief	-
7 maanden	positief	-
1 jaar 1 mnd	positief	-
2 jaar	positief	De volgende humane eindpunten dienen te worden gehanteerd: bij een gewichtsverlies van maximaal 5% in de periode dat overgang van hypertrofie naar hartfalen wordt verwacht, wordt het dier gedood; bij het niet meer eten van het voedingssupplement in de periode dat overgang van hypertrofie naar hartfalen wordt verwacht, wordt het dier gedood.
5 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
6 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
6 maanden	positief	-

- f) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot geestesziekten of ziekten van het zenuwstelsel bij de mens [32]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
6 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht in het kader van de welzijnsregistratie tevens eventuele afwijkende gedragingen (draaigedrag en/of anderszins verstoorde motoriek, langdurig stilzitten, schrikachtig gedrag, agressie, slechte verzorging, etc.) te scoren, en deze gegevens na afloop van de studie aan de proefdierdeskundige en de DEC te rapporteren.
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
6 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van het experiment, alsmede het daadwerkelijk opgetreden ongerief (i.c. de welzijnsevaluatie), na afloop van het experiment aan de DEC en de proefdierdeskundige te rapporteren.
2 jaar	positief	Wanneer het noodzakelijk mocht blijken te zijn om n.a.v. de bevindingen in experimenten 1 t/m 4 de voorgestelde tijdpunten in experimenten 5 en 6 aan te passen wordt u verzocht de DEC

		en de proefdierdeskundige hiervan op de hoogte te stellen.
2 jaar	positief	Het advies van de DEC is niet unaniem.
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
9 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	De voortgang en resultaten van het onderzoek worden jaarlijks (ter vergadering) aan de DEC gerapporteerd, waarbij inzage wordt gegeven in de uitgevoerde dierproeven en het daarbij optredende ongerief, alsmede de bijdrage die de uitgevoerde dierproeven hebben geleverd aan de in de aanmelding geformuleerde doelstellingen. Het advies van de DEC is niet unaniem.
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-

- g) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot andere ziekten bij de mens [33]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
9 maanden	positief	-
6 maanden	positief	-
9 maanden	positief	-
6 maanden	positief	-
1 jaar 1 mnd	positief	Dit advies betreft in eerste instantie alleen het pilotexperiment met 4 dieren. Advies m.b.t. de uitvoering van de overige experimenten wordt verstrekt na ontvangst en behandeling van een terugrapportage over het pilotexperiment. Voorts dient de proefdierdeskundige in de gelegenheid te worden gesteld de (pilot)-experimenten bij te wonen, en derhalve vooraf te worden geïnformeerd m.b.t. plaats en tijdstip.
10 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
8 maanden	positief	1) De proefdierdeskundige dient in staat te worden gesteld de experimenten bij te wonen en dient derhalve geruime tijd tevoren van tijdstip en plaats van uitvoering van de individuele experimenten op de hoogte te worden gesteld. 2) Beoordeling en registratie van het welzijn van de dieren in experiment B2 dient, m.n. op dagen 7–10, mede te geschieden door een ervaren dierversorger. De bevindingen van deze persoon worden expliciet in welzijnsdagboek en –evaluatie verwerkt en aan de proefdierdeskundige overlegd.
1 jaar 6 mnd	positief	-
1 jaar 6 mnd	positief	-
1 jaar 5 mnd	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 3 mnd	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
6 maanden	positief	-
3 maanden	positief	-

4 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-

- h) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot andere lichamelijke kenmerken bij de mens [34]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
8 maanden	positief	-
1 jaar 7 mnd	positief	Eventuele vervolggexperimenten zullen door de DEC plenair worden behandeld (aan de hand van een regulier aanmeldingsformulier).
5 maanden	positief	-
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht de bevindingen m.b.t. het transport van de dieren (voor, resp. na de partus) aan DEC en proefdierdeskundige te rapporteren.
8 maanden	positief	-
5 maanden	positief	-
8 maanden	positief	-
8 maanden	positief	-

- i) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot het gedrag van dieren [35]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
1 jaar 2 mnd	positief	De onderzoeker wordt verzocht de proefdierdeskundige tijdig te informeren m.b.t. verdere ontwikkelingen t.a.v. de transmittor indien deze van invloed zijn op het gewicht ervan.

- j) Een antwoord te verkrijgen op een andere wetenschappelijke vraag [37]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
6 maanden	positief	De DEC verleent in eerste instantie toestemming om drie extra dieren te gebruiken; indien onverhoopt uitval optreedt en inzet van een vierde dier wenselijk wordt geacht kan een gemotiveerd verzoek daartoe aan de DEC worden gericht. De DEC stelt het uiteraard op prijs om achteraf te worden geïnformeerd m.b.t. het verloop en de bevindingen van het onderzoek.
6 maanden	positief	-
1 jaar 10 mnd	positief	-
2 jaar	positief	1) De resultaten van het onderzoek worden jaarlijks aan de DEC gerapporteerd. Hierbij wordt ten minste informatie verschaft over de volgende punten: hoeveel dieren, met welke modificaties, voor welke experimenten zijn gebruikt; welk ongerief hierbij daadwerkelijk is opgetreden (i.c. de welzijnsregistratie); welke resultaten deze experimenten hebben opgeleverd; hoeveel dieren 'verloren zijn gegaan' (aan mislukte experimenten, e.d.); welke bijdrage de behaalde resultaten hebben geleverd aan de verwezenlijking van de in de aanmelding geformuleerde doelen. 2) Geplande experimenten met nieuwe transgene lijnen worden vóór af gemeld aan de proefdierdeskundige en aan de secretaris van de DEC; wanneer daar aanleiding toe bestaat (b.v. wanneer de proeven op enigerlei wijze buiten het kader van deze aanmelding lijken te vallen) worden deze experimenten ter beoordeling doorverwezen naar de DEC. 3) Transgene lijnen waarbij de modificatie gepaard gaat met méér dan gering

		ongerief worden apart aangemeld bij de DEC, aangezien deze buiten de randvoorwaarden van deze aanmelding vallen. 4) Dit advies betreft ten hoogste de in de aanmelding vermelde aantallen dieren. Bij dreigende overschrijding van de genoemde aantallen dieren wordt tijdig (minstens één maand tevoren) advies gevraagd aan de DEC.
1 maand	positief	-
2 maanden	positief	De DEC verleent een tijdelijk positief advies, onder de voorwaarde dat de aanmelding in overleg met de commissie en de proefdierdeskundige voor 1 januari 2005 wordt herzien. De herziene versie zal opnieuw door de commissie in behandeling worden genomen. Na afloop van de geldigheid van dit advies wordt een actuele kopie van het welzijnsdagboek zoals bedoeld in voorschrift 5 van Besluit BD 02.241 aan DEC en proefdierdeskundige overlegd.
3 maanden	positief	-
1 jaar	positief	De dieren dienen ook direct na de boosterinjecties goed te worden geobserveerd teneinde eventuele complicaties tijdig te kunnen detecteren. De DEC classificeert het ongerief t.g.v. intraperitoneale immunisaties met IFA in navolging van de Code of practice voor het immuniseren van proefdieren (KvW, augustus 2000) als 'matig/ernstig'.
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van het experiment, alsmede het daadwerkelijk opgetreden ongerief (i.c. de welzijnsevaluatie), na afloop van het experiment aan de DEC en de proefdierdeskundige te rapporteren.
6 maanden	positief	-
3 maanden	positief	-

Naast bovengenoemde aanmeldingen dierproeven heeft de dierexperimentencommissie 3 aanmeldingen ten behoeve van subsidieaanvragen behandeld. Hierbij geeft de commissie in een brief aan de subsidievragers aan of zij in principe al dan niet bezwaar heeft tegen het beschreven onderzoeksproject. Hierbij wordt nog geen advies uitgebracht over daadwerkelijke dierproeven. Ingeval van toekenning van de subsidie dienen de dierexperimenten alsnog op de gebruikelijke wijze te worden aangemeld en getoetst.

Aantallen proefdieren in het verslagjaar en voorgaande jaren

- Totaal aantal afgevoerde dieren

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Muizen	3355	2732	4428	3493	3609	4956
Muizen genetisch gemodificeerd	639	566	533	1175	3007	3386
Ratten	6609	5599	7538	5788	6956	4452
Ratten genetisch gemodificeerd	0	0	25	0	0	0
Hamsters	110	77	0	0	0	4
Cavia's	307	200	71	81	75	93
Gerbils	0	0	25	0	0	0
Konijnen	110	51	12	85	94	12
Apen	0	0	0	0	0	0
Varkens	15	28	22	0	8	5
Geiten	7	0	0	6	30	30
Schapen	36	22	4	0	0	0
Kippen	1	1	0	0	0	0
Andere Vogels	126	123	202	389	277	299
Amfibieën	31	66	39	23	43	39
Vissen	249	153	148	216	332	77
Vissen genetisch gemodificeerd	0	0	0	4	2651	1515
Totaal	11595	9618	13047	11260	17082	14868

- Totaal aantal dieren gebruikt in dierproeven

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Muizen	2912	2653	4169	3266	2784	3802
Muizen genetisch gemodificeerd	491	329	468	1026	774	677
Ratten	5773	5059	5990	5261	6691	4414
Ratten genetisch gemodificeerd	0	0	25	0	0	0
Hamsters	110	77	0	0	0	4
Cavia's	307	200	71	81	75	93
Gerbils	0	0	25	0	0	0
Konijnen	108	49	10	85	94	12
Apen	0	0	0	0	0	3
Varkens	15	28	22	0	8	5
Geiten	7	0	0	6	30	30
Schapen	36	22	4	0	0	0
Kippen	1	1	0	0	0	0
Andere Vogels	36	68	130	191	36	60
Amfibieën	31	31	39	23	43	39
Vissen	180	153	148	216	69	77
Vissen genetisch gemodificeerd	0	0	0	0	845	535
Totaal	10007	8670	11101	10155	11449	9751

De eerste tabel bevat alle dieren die (in het kader van dierproeven) zijn gefokt of besteld en in het betreffende jaar zijn gedood of levend zijn afgevoerd, inclusief dieren die niet daadwerkelijk zijn gebruikt voor dierproeven, b.v. omdat zij (in het geval van genetisch gemodificeerde dieren) niet het juiste fenotype hadden of omdat zij niet langer bruikbaar waren voor een experiment.

De tweede tabel vermeldt de aantallen dieren die in het betreffende jaar voor dierproeven zijn gebruikt. Zoals verwacht mag worden, treden verschillen met name op bij kleine dieren (die deels binnen de instelling worden gefokt) en transgene dieren, en niet of nauwelijks bij grotere dieren.

Opvallend is tevens dat het totale aantal proefdieren dat is gebruikt voor dierproeven over de periode 1999 – 2004 relatief weinig variatie vertoont, terwijl het totaal aantal afgevoerde dieren relatief grote schommelingen laat zien. De oorzaak hiervoor moet naar alle waarschijnlijkheid worden gezocht in het toenemende gebruik van genetisch gemodificeerde dieren voor biomedisch onderzoek, en de daarbij onvermijdelijke uitval van nakomelingen die niet de voor de proef vereiste genetische eigenschappen hebben meegekregen. Overigens is het totaal aantal afgevoerde dieren na de sterke stijging in het vorige verslagjaar weer iets gedaald.

In het verslagjaar is voor het eerst sinds vele jaren weer gebruik gemaakt van apen (makaken) voor dierexperimenteel onderzoek². Het gaat hierbij om drie dieren die worden ingezet voor een langlopend project waarvoor ze met tussenpozen van enkele maanden steeds gedurende een dag worden onderzocht. Door dezelfde dieren herhaaldelijk te onderzoeken — de experimenten zelf zijn weinig belastend voor de dieren — kon het aantal benodigde apen tot een minimum worden gereduceerd.

Verder slagen diverse onderzoeksafdelingen er in het aantal benodigde proefdieren te reduceren door een meer efficiënt gebruik van beschikbaar materiaal en gecoördineerde samenwerking tussen onderzoekers. Vanuit de afdeling Fysiologie (VU medisch centrum) ontving de DEC daarover de volgende informatie:

Binnen de afdeling Fysiologie worden verschillende organen van de rat gebruikt voor cardiovasculair onderzoek, onder andere hart, nieren, longen, spieren en bloedvaten. Veel van deze onderzoeken vinden ex vivo plaats. Binnen Fysiologie bestaat een onderlinge samenwerking tussen de verschillende onderzoekers zodat uit één proefdier een maximaal aantal organen gelijktijdig kan worden gebruikt (uiteraard zonder verhoging van het ongerief). Praktisch gezien betekent dit bijvoorbeeld dat de ene onderzoeker het hart gebruikt, de volgende de nieren en een ander het spierweefsel.

Hoewel iedere onderzoeker beschikt over een individueel goedgekeurd DEC protocol, heeft deze samenwerking als gevolg dat het aantal dieren dat nodig is voor een onderzoek kan worden gereduceerd, en dit leidt tot een jaarlijkse besparing van 50–75 proefdieren.

Op andere afdelingen worden in het kader van vermindering van het proefdiergebruik vergelijkbare activiteiten ontplooid.

Aandachtspunten

De DEC is bij de uitvoering van haar werkzaamheden in het verslagjaar ondermeer geconfronteerd met de volgende aandachtspunten:

1. In het verslagjaar heeft een intensivering van de contacten plaatsgevonden tussen de DEC en de Commissie Wetenschappelijk Onderzoek (CWO-DEC) van onderzoeksinstituut V-ICI³, de commissie die onderzoeksvoorstellen van de binnen het instituut opererende afdelingen toetst op wetenschappelijke kwaliteit. Door middel van onderling overleg wordt er door beide commissies naar gestreefd om een hoge kwaliteit van de onderzoeksvoorstellen te waarborgen door zorgvuldige toetsing en een goede afstemming van de werkzaamheden.
2. Een adequate beoordeling en ethische toetsing van een onderzoeksvoorstel vergt van de DEC een grote (tijds)inspanning. Zoals ondermeer uit de gegevens op pagina 2 blijkt, kan het merendeel van de aanmeldingen niet direct van advies worden voorzien. De gevolgde procedure — d.w.z. het plenair behandelen van een onderzoeksvoorstel plus de daarvoor benodigde voorbereiding, gevolgd door correspondentie met de onderzoeker en interne discussie per e-mail — vergt veel tijd. Enerzijds betekent dit dat de onderzoeker er rekening mee dient te houden dat tussen het moment van aanmelden en de afgifte van een definitief advies doorgaans tenminste enkele weken verstrijken. Anderzijds behelst de afhandeling van een gemiddelde aanmelding voor een individueel DEC lid, ondanks de ondersteuning vanuit de sectie proefdieren van de AMD, op zijn minst een aantal uren werk. Naast afstemming van de activiteiten met die van de wetenschapscommissies (zie punt 1) en verfijning van het aanmeldingsformulier (zie punt 5) ziet de DEC op dit moment geen verdere mogelijkheden om de procedure te bespoedigen zonder de gewenste zorgvuldigheid in gevaar te brengen.

² Het betreffende onderzoeksplan is in 2003 door de DEC behandeld en van een positief advies voorzien; door de benodigde voorbereidingen t.b.v. het onderzoek zijn de dierproeven in het verslagjaar daadwerkelijk gestart.

³ Onderzoeksinstituut voor kanker en immunologie (VUmc).

3. Het is usance dat de externe leden — m.a.w. de leden die niet bij de vergunninghouder in dienst zijn — vacatiegelden ontvangen ter compensatie van de tijd die zij spenderen aan werkzaamheden voor de DEC. Interne leden worden geacht werkzaamheden voor de DEC te verrichten tijdens werktijd. De praktijk wijst echter uit dat diverse activiteiten, zoals b.v. het lezen van de onderzoeksplannen voorafgaand aan de vergadering, voor diverse interne leden niet of nauwelijks vallen te combineren met de reguliere werkzaamheden. Dientengevolge wordt hieraan doorgaans een aanzienlijke hoeveelheid (tot een dag per maand) privé-tijd besteed.
4. In het verslagjaar is de DEC begonnen met het expliciteren van de gronden waarop zij haar advies baseert. Hoewel uiteraard reeds in detail werd bijgehouden welke aandachtspunten aan de orde komen bij de behandeling van een onderzoeksvoorstel, werd de afweging die ten grondslag ligt aan het advies behandeld als zou zij in de besproken punten besloten liggen. De procedure zoals die op het moment van schrijven wordt gevolgd behelst een puntsgewijze opsomming van factoren die voor de leden een rol spelen bij de totstandkoming van hun advies.
5. De DEC beraadt zich op herziening van het aanmeldingsformulier. De huidige versie is in gebruik sinds 1999, en blijkt op enkele punten niet geheel (meer) te voldoen. Hierbij gaat het ondermeer om tekstuele aspecten. De indruk bestaat dat de formulering van bepaalde vragen soms aanleiding geeft tot misverstanden bij de indiener, waardoor niet altijd direct de gevraagde informatie wordt verstrekt en achteraf om een nadere toelichting moet worden gevraagd. Dergelijke complicaties dragen, zo moge duidelijk zijn, onbedoeld bij aan de bij punt 2 genoemde duur van de afhandeling.

contactgegevens:

Secretariaat Dierexperimentencommissie
Vrije Universiteit
Dienst Arbo en Milieu
Van der Boechorststraat 1
1081 BT Amsterdam